

מפגש מס' 111

דף למנחה

תהלים קכ"ט - קל"ג

תוכן הפרקים שנלמדו השבוע

[מזמור קכ"ט - חיזוק העם נגד שונאי ציון](#)

[מזמור ק"ל - 'ממעמקים קראתיך ה'](#)

[מזמור קל"א - 'ה' לא גבה לבי'](#)

[מזמור קל"ב - בית דוד ובית ה'](#)

[מזמור קל"ג - שבת אחים גם יחד](#)

לימוד מעמיק

בית דוד ובית ה'

מזמור קל"ב הוא הארוך שבשירי המעלות. בתוכנו הוא משלב כמה נושאים שונים המאפיינים את שירי המעלות: העיסוק במקדש ובציון, זכרון העבר הלאומי, ותפילה המשקפת תלות בה'. נעסוק היום במזמור זה ודרכו ניגע בנושא חשוב שעד כה לא יצא לנו לגעת בו במסגרת 'קהילות לומדות': משמעות בניית המקדש והמעבר התודעתי שעושה דוד ממשכן ארעי לבית קבע.

לימוד מקדים בקבוצות:

קראו את המזמור ונסו לזהות את החלוקה שלו לשני חלקים מרכזיים. השוו בין שני חלקי המזמור ונסו להבין מה אומר כל אחד, וכיצד השני מגיב לראשון? היעזרו גם ב[מעבדת התנ"ך של אתר 'על התורה'](#).

חלק א' - מקום למנוחת ה'

מניסעה למנוחה - החיפוש אחר מקום המקדש:

חלקו הראשון של המזמור (פסוקים א'-י') מנוסח כבקשה: זְכוּר־ה' לְדוֹד אֶת כָּל־עֲנוֹתוֹ (קל"ב, א). המשורר פותח בבקשה כי ה' יזכור את מאמציו של דוד בנוגע לבניית המקדש. הפסוקים הבאים מאריכים לתאר את מאמציו של דוד למציאת מקום המקדש: אֲשֶׁר נִשְׁפַּע לִּי נָדַר לְאֲבִיר יַעֲקֹב: אִם־אָבָא בְּאֵהָל בֵּיתִי אִם־אֶעֱלֶה עַל־עַרְשׂ יְצוּעִי: אִם־אֶתֵּן שָׁנָת לְעֵינַי לְעַפְעָפִי תִּגְוָמָה: עַד־אֲמַצָּא מְקוֹם לִּי מִשְׁכְּנֹת לְאֲבִיר יַעֲקֹב: הִנֵּה־שִׁמְעוּנָה בְּאֶפְרָתָה מִצְּאֲנֹה בְּשָׂדֵי־יַעֲר: נְבוֹאָה לְמִשְׁכְּנֹתַי נִשְׁתַּחֲוֶה לְהֵדָם רַגְלָיו (קל"ב, ב-ז).

המזמור מתאר את החיפוש אחר המקום הראוי למקדש. כידוע, בכל התורה לא מוזכרת ירושלים ולא מוזכר במפורש היכן יהיה מקומו של המקדש. במקום זאת חוזר בספר דברים המושג 'המקום אשר יבחר ה' כלומר -

מתוך כל המקומות בארץ יבחר בסופו של דבר מקום אחד שיהיה ראוי לשכינה. אמנם, לא נאמר באיזה אופן יבחר המקום. על פי מזמור קל"ב, דוד נשבע וקבל על עצמו לפעול ללא לאות למציאת המקום הראוי לשכינה, ומדרש חז"ל מאריך לתאר את האופן בו 'ח'יפ'ש' דוד את המקום יחד עם שמואל הנביא:

תלמוד בבלי, זבחים דף נ"ד עמוד ב:

דרש רבא: מאי דכתיב (שמו"א י"ט, יח) "וילך דוד ושמואל וישבו בניו ברמה"? וכי מה ענין ניוות אצל רמה? אלא שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם. אמרו: כתיב (דברים י"ז, ח) "וקמת ועלית אל המקום" מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל ארצות. לא היו יודעים היכן מקומו, הביאו ספר יהושע. בכלום כתיב (יהושע י"ח, יד) 'וירד' 'ועלה' הגבול 'ותאר' הגבול; בשבט בנימין 'ועלה' כתיב 'וירד' לא כתיב. אמרו - שמע מינה כאן הוא מקומו ... וכתיב (תהלים קל"ב, א) "זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' וגו' אם אבא באהל ביתי אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמצא מקום לה' וגו' הנה שמענוה באפרתה מצאנוה בשדה יער". באפרתה - זה יהושע דקאתי מאפרים. מצאנוה בשדה יער - זה בנימין דכתיב (בראשית מ"ט, כז) "בנימין זאב יטרף".

אמנם, העובדה כי דוד דרש ומצא את ירושלים וציון כמקום ראוי למקדש, לא בהכרח אומרת שתהיה לכך הסכמה מלמעלה. האם 'המקום אשר יבחר ה' יהיה זה שדוד בחר בעצמו? לכך מתייחס המשורר בסופו של החלק הראשון. כהמשך לבקשה 'זכור ה' לדוד את כל ענותו', מתואר הגמול שמבקש המשורר בעקבות זכרון זה: קומה ה' למנוחתך אתה וארון עזך: כהניך ילבושו צדק וחסידך ירננו: בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך (קל"ב, ח-י). נראה כי בקשת המשורר מה' היא שיבוא למנוחתו וישכון בציון, ובכך יתן כבוד ושמחה לכהניו וחסידיו המשרתים אותו שם. למעשה, משמעותה של בקשה זו היא שה' יבחר במקום אותו בחר דוד. שההצעה של דוד למקום השכינה תהיה טובה ומקובלת בעיני ה'.

ניסוח הבקשה בפי המשורר מרמז לדברי משה על הארון במהלך המסעות במדבר: ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון פריית-ה' נסע לפניך דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה ... ויהי בנסע הארון ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך: ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל (במדבר י', לה-לו). במהלך המסעות במדבר היה הארון נודד למצוא מקום חדש למנוחת ישראל. בכל פעם שהארון יצא למסע משה הדגיש שיציאתו של הארון לדרך היא כיצאה לקרב לפני ישראל: 'קומה ה' ויפצו אויביך'.

שאלה לעיון:

נסו להזכר במקומות בהם מתואר שהארון נוסע לפני בני ישראל, או נמצא אתם במחנה היוצא לקרב. חשבו - מה המשמעות של נסיעת הארון לפני מחנה בני ישראל? האם זה מתאים שארון ה' יהיה זה שמחפש מנוחה לבני האדם?

תקופות ארוכות היה ארון ה' ללא מקום קבוע, והיה יוצא לפני ישראל בקרבות - כך אנו מוצאים מימי משה (במדבר י"ד, מד). דרך תיאור חציית הירדן בימי יהושע ומלחמת יריחו (יהושע ג'-ו), ועד מלחמת ישראל בגבעה (שופטים כ', כז) ומלחמות שאול (שמואל א' י"ד, יח). אפילו בימי דוד, מוזכר בפי אוריה החתי כי הארון נמצא עם העם בשדה הקרב: הארון וישראל ויהודה ישבים בספות ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה חגים (שמואל ב' י"א, יא).

שאלה למחשבה:

מה היחס בין תפקידו של הארון שראינו במקרים הנ"ל, לבין הבקשה במזמורנו: "קומה ה' למנוחתך"?

אל מול תפקידו של הארון כמוביל את המחנה בקרב ומאפשר מנוחה לעם ישראל, באה התפילה במזמורנו ומבקשת שיציאתו הבאה תהיה למען מנוחתו שלו: קומה ה' - למנוחתך. הקשר בין קריאה זו לקריאת משה במדבר מתעצם על ידי סוף הפסוק - אתה וארון עזך - המזכיר את ארון הברית בפעם היחידה בכל מזמורי תהלים. נראה כי לאחר שהניח ה' לישראל מכל אויביהם מסביב, לאחר שתמו הקרבות והומלך מלך בישראל, מבקש המשורר

כי מהות תפקידו של הארון תשתנה, והוא יעבור למצב קבוע של מנוחה במקום אחד. רצון זה מובע במפורש ע"י דוד במרד אבשלום. כאשר דוד בורח מהעיר, באים אביתר וצדוק הכהנים יחד עם ארון ה', במטרה לקחת אותו אתם. כשדוד רואה אותם, הוא מבקש מהם לחזור: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִדּוֹק הַשֵּׁב אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם אֲמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי ה' וְהִשְׁבֵּנִי וְהִרְאֵנִי אֶתֹּו וְאֶת נְוֵהוּ (שמואל ב ט"ו, כה). ניתן להבין שבמקום ההרגל שהיה עד כה, שהארון יוצא יחד עם העם והמלך בנדודיהם השונים, מחדש כאן דוד רצון שמקומו של הארון יהיה קבוע, שיחשב לו כ'נוה' - נחלה - ולא יושפע מהתמורות החלות בעם.

למעשה - הבקשה הספציפית המנוסחת במזמור ראויה הייתה להיאמר דווקא מפיו של שלמה המלך, בונה המקדש, המעלה בסופו של דבר את ארון ה' אל תוך מבנה הקבע שלו. אכן, בקשה זו מצוטטת ע"י שלמה בסוף תפילתו הארוכה בחנוכת המקדש, כפי שמופיע בדברי הימים: וַעֲתָה קוֹמָה ה' אֱלֹהִים לְנוֹתֵךְ אֲתָה וְאֲרוֹן עֲוֹךְ כְּהֵנִיךָ ה' אֱלֹהִים יִלְבְּשׁוּ תְשׁוּעָה וְחִסְדֶיךָ יִשְׁמְחוּ בְטוֹב. ה' אֱלֹהִים אֵל תִּשָּׁבֶּנִי מִשִּׁיחֶךָ זָכְרָה לְחִסְדֵי דָוִד עַבְדְּךָ (דברי הימים ב' ו', מא-מב). לאחר כל העבודה שהושקעה במקדש, עדיין נדרש שלמה להתפלל לה' שיקבל את ההצעה הזו למקום מנוחתו, וישיב לדוד על בקשתו ומאמצי.

תחושה זו באה לידי ביטוי במזמור קכ"ז: שִׁיר הַמַּעֲלֹת לְשִׁלְמֹה אִם ה' לֹא יִבְנֶה בַּיִת שְׁוֹא עֲמֻלוֹ בּוֹנֵיוּ בּוֹ (קכ"ז, א) - כאשר שלמה בונה את המקדש, הוא מקווה ומתפלל שמעשיו יהיו רצויים - שה' ירצה בבניין וישכון בו. במעמד של חנוכת המקדש, 'תשובתו' של ה' מגיעה מיד לאחר תפילתו של שלמה: וּכְבָלֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל וְהָאֵשׁ יִרְדָּה מִהַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל הָעֹלָה וְהַזִּבְחִים וּכְבוֹד ה' מָלֵא אֶת-הַבַּיִת: וְלֹא יָגִלוּ הַכֹּהֲנִים לְבֹא אֶל-בַּיִת ה' כִּי-מֵלֵא כְבוֹד-ה' אֶת-בַּיִת ה': וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרִדָּת הָאֵשׁ בְּרִדָּת ה' עַל-הַבַּיִת וַיִּכְרְעוּ אַפְסִים אֶרְצָה עַל-הָרִצְפָה וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ וְהוֹדוּת לַה' כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ (דברי הימים ב' ז', א-ג).

זוית אישית

חיי האדם רצופים בחיפוש, השתדלות ובנייה בתחומים שונים. כיצד יכול האדם להרגיש שה בחירות שלו וה"בניין" שלו רצויים בעיני ה'?

שאלה למחשבה

ראינו שישנן שתי אפשרויות למקומו של הארון - כמוביל את המחנה או כבעל מקום קבוע. עמדו על המשמעות של כל אחת מהאפשרויות:

האם ה' הוא זה שדואג לאדם ומוביל אותו, או שהאדם הוא זה שצריך לדאוג לכבוד ה' ולעבוד אותו? האם ה' נמצא בכל מקום ומצב שהעם נמצא, או שה' שוכן במקומו והעם צריך להגיע אליו (פיזית ורוחנית)?

איזו אפשרות אתם מרגישים בחייכם?

הבחירה האלקית במקום המקדש:

האם מקום המקדש הוצע רק על ידי דוד? או שמא היתה בחירה אלוקית במקום זה? אל מול התיאור שנמצא במזמור, בו נראה כי מקום המקדש הוא הצעה אנושית שמציע דוד, חשוב לציין כי ישנם גם רמזים לכך שהמקום שמצא דוד נבחר על ידי ה' מימים ימימה. (ראו גם בפוסט מאת נתנאל שפיגל) ראינו כי מציאת המקום הכללי - ירושלים שבין בנימין ליהודה - נעשתה על ידי דוד ושמואל. אך בהמשך, זיהה דוד באופן מדויק יותר את מקום המקדש בעקבות הקמת המזבח בגורן ארונה (-ארנן): בָּעֵת הַהִיא בְּרָאוֹת דָּוִד כִּי-עָנָהוּ ה' בְּגִדְוֹן אֲרָנָן הַיְבוּסִי וַיִּזְבַּח שָׁם: ... וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בַּיִת ה' הָאֱלֹהִים וְזֶה-מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל. (דברי הימים כ"א, כח-כ"ב, א)

ניסוח הדברים בפי דוד - 'זהו בית ה' א-להים' ו'זה מזבח לעלה לישראל', שולח את הקורא לשני סיפורים מספר בראשית: סיפור עקידת יצחק, בו שלח ה' את אברהם אל אחד ההרים שנבחר על ידו, בין השאר כדי לבנות לו שם מזבח לעולה (בראשית כ"ב); וסיפור חלום יעקב, המזהה מקום מסוים כקדוש בשל נוכחות א-להים בו,

ומכריז 'אין זעה פון אס בית אלהים' (בראשית כ"ח, יז). בשני הסיפורים הללו מוזכר הביטוי 'המקום' כמקום מיוחד אך ללא הסבר למשמעותו - 'וירא את המקום מרחק' (בראשית, כ"ב, ד), ו'ויפגע במקום וילן שם' (בראשית כ"ח, יא). נראה שלמפרע, מזוהות ההתייחסויות הללו כבר בתורה כרמזים ל'מקום אשר יבחר ה', למקום המקדש. (ראו גם בפוסט מאת הרב ד"ר יוסף פריאל).
[גם הקשר הזה מרומז במזמורנו, בתיאור שבועתו של דוד כנדר שהוא 'נדר לאביר יעקב'. כך נרמזים מעשיו של דוד כהמשך לנדר שנדר יעקב בעצמו, בבית אל: וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש. ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים. והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים (בראשית כ"ח, כ-כב)].

חלק ב' - קשר בין בית דוד לבית ה'

בחלקו השני של המזמור מופיעה תגובתו של ה' לבקשה שבחלק הראשון. במיוחד בולט הדבר בסופו, שם הוא משקף את הבקשה וממלא אותה אחד לאחד: כפי ש'בחר ה' בציון ארץ למושב לו: זאת מנוחת עבדי עד פה אשב כי ארתיה: ... וכהניח אלביש ישע וחסידיה רגן ורגנו: שם אצמיח קרן לדוד ערבותי נר למשיחי (קל"ב, יג-יז). אמנם, קודמים להסכמה הזו שני פסוקים, הנוגעים בנושא אחר - מלכות בית דוד: נשבעה' לדוד אמת לא-ישוב ממנה מפרי בטןך אשית לכסאך: אס-ישמרני בניך בריתי ועדתי זו אלמדס גם-בניהם עדיעד ישבו לכסאך (קל"ב, יא-יב).
הבטחת מלכות בית דוד במסגרת המזמור המבקש את השכנת השכינה בציון, שולחת אותנו לסיפור בשמואל ב' פרק ז, בו מתחיל החיפוש של דוד אחר מקום מנוחה לארון: לאחר שדוד מבסס את ממלכתו ואף בונה לעצמו בית מלוכה בעזרת חירם מלך צור, הוא מעלה בפני נתן הנביא רעיון: ויהי פי יושב המלך בביתו וה' הניח לו מסקיב מכל איביו: ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וארון הא-להים ישב בתוך היריעה (שמו"ב ז, א-ב).

שאלה למחשבה:

מהי התחושה והמחשבה שמעלה דוד בפסוקים אלה?
מה דעתכם על מחשבה זו? האם אתם מסכימים איתו?

נראה כי דוד מציין את חוסר הכבוד בכך שהארון נותר ביריעה, בעוד ביתו הפרטי של דוד בנוי. בדבריו אלה נרמזת ההצעה לבנות גם לארון ה' בית ארזים. בתחילה נתן הנביא מקבל את הרעיון, ומחזק את דוד לעשות כרצונו, אך מה חושב ה' על מחשבתו של דוד? האם ה' מסכים להלך רוח זה?
באותו הלילה נתן מקבל נבואה מה' עם תשובה שונה לחלוטין: לך ואמרתי אל עבדי אל דוד כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי?! (שם, ה). הסיבה לסירובו של ה' מפורטת לאחר מכן, ורבים ההסברים במפרשים למשמעותה, אך מפשט הדברים נראה כי ה' תוהה מדוע שיהיה דוד שונה מכל שופטי ישראל שלפניו: בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לך עזות את עמי את ישראל לאמר למה לא בנייתם לי בית ארזים? (שם, ז). לשאלה הזו, ה' מספק גם תשובה - מטרת הבחירה בדוד היתה ליצור הנהגה קבועה (בשונה מהנהגת השופטים המתחלפים תדיר), כזו שתאפשר לעם ישראל מנוחה עקבית בארצו: ועתה כה תאמר לעבדי לדוד כה אמר ה' צבאות אני לקחתך מן הגנה מאחר היצאן להיות נגיד על עמי על ישראל: ... ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתו ושכן תחתיו ולא ירע עוד ולא יספו בני עולה לענותו כאשר בראשונה (שם, ח-י). אותה המטרה שראינו קודם לכן כמטרה של הארון בנדודיו - לתור להם מנוחה - זוהי גם המטרה של הנגיד מעם ישראל. באופן זה, על ידי שיתמנה נגיד שכזה לעם, יהיה ארון ה' 'פטור' מתפקידו הקודם, ויוכל באמת 'לנוח' במקום קבע משלו. אמנם, השינוי הזה לא נעשה במלואו עד שמלכותו של דוד תתבסס כמלכות קבע: כי ימלאו ימיו ושכבת את אבותיך והקימתי את זרעך אחריך אשר יצא ממעיך והכינתי את ממלכתו: הוא יבנה בית לשמי וכננתי את כסא ממלכתו עד עולם (שם, יב). רק לאחר שהנהגת בית דוד תתקבע, על ידי הורשת הנהגה לבנו, רק אז תוכל חלוקת התפקידים להשתנות. רק אז, על בסיס קיומו של בית המלוכה היציב, תוכר מנוחתו של עם ישראל כמנוחה קבועה של ריבון בארצו, והארון יוכל לקום למנוחתו בבית שיבנה לו המלך (ראו עוד בפוסט מאת יהודה גליק).

הצורך בהנהגה אנושית העוברת מאב לבן כבסיס לבניית המקדש עולה גם מתוך מזמורנו. במזמור, הבטחת ה' לדוד לא מסתפקת בבן היושב על כסאו, אלא כוללת גם התחייבות שמלכות בית דוד תמשך מדור לדור 'עדי-עד'. בעקבות זאת ובמקביל לכך, אומר ה' כי בחר בציון כמקום מנוחתו ל'עדי-עד'. השימוש הכפול באותו הביטוי, מרמז לקשר תלתי מחייב בין השניים - הקדוש ברוך הוא הוא נצחי; כדי לקבע את שכינתו במקום אחד, יש צורך בתנאים מיוחדים שיאפשרו את המנוחה באותו המקום ושיהיו נצחיים גם הם. כל עוד ישנה **מלכות אנושית קבועה** המתמשכת מדור לדור - גם אם המלכים בה מתחלפים היא נחשבת כמלכות אחת נצחית, **ושכינתו הנצחית של ה' יכולה לשכון בקרבה ובזכותה**.

במידה מסוימת, ניתן לומר שדוד זכה במלכות הנצח דוקא בעקבות רצונו ובקשתו לבנות מקדש קבע. כנגד השבועה שנשבע בתחילת המזמור למצוא לה' מקום מנוחה, נשבע לו ה' בחלקו השני שיזכה לבית מלכות מתמשך. לא רק כשכר - אלא גם כאמצעי שיאפשר את קיום שאיפותיו. כך יוצא שגם השבועה על נצחיות בית דוד היא חלק מההיענות החיובית של ה' לבקשה שבחלקו הראשון של המזמור, ובזכותו של דוד - ושל המלכות שזכה לה - תשכון השכינה בציון (ראו עוד [בסרטון מאת ד"ר בני גזנדהייט](#) וב-[פוסט מאת פרופ' עמוס פריש](#)).

שאלה למחשבה:

מה משמעות הקשר בין מלכות קבועה למקדש? מדוע בניית מקדש תלויה בביסוס מלכות קבועה? מה משמעות הדבר עבורנו כיום?

חלק ג - המקדש בשיבת ציון

עד כה הבנו כי מלכות דוד נחשבת כמלכות נצחית 'עדי עד', ומתוך כך מאפשרת שכינה 'עדי עד'. אמנם, על הנצחיות הזו מאפיל תנאי אחד חשוב: **אִם-יִשְׁמְרוּ בְּנֵיךָ בְּרִיתִי וְעָדָהּ יִזְ אֱלֹמֶדֶם (קל"ב, יב)**. המשכיות המלכות של בית דוד תלויה בכך שישמרו על הדרך שהתווה ה' וייצגו נאמנה את מלכותו בארץ. אם כן, מה קורה למקום השכינה במידה ועוברים המלכים על תנאי זה, והמלכות נפסקת? פתרון אחד, מתבקש, הוא חורבן הבית. ואכן, כאשר מלכי בית דוד סרו מן הדרך לתקופה ארוכה, ולא תקנו את דרכיהם למרות קריאות הנביאים, **בא הקץ על מלכות בית דוד, ויחד אתה גם נחרב בית המקדש והשכינה גלתה** (ראו עוד ב-[שיעור קהילות לומדות על נבואת ירמיהו לבית דוד](#)).

אם כך, עולה השאלה - כיצד התאפשרה בניית בית המקדש השני בימי שיבת ציון, אם לא חזרה עדיין מלכות בית דוד?

כפי שראינו בשיעור הקודם, מפרשים שונים זיהו קשר מיוחד בין שירי המעלות לימי שיבת ציון. אין הכוונה בהכרח שהמזמורים נכתבו לראשונה בתקופה זו, יתכן גם שמזמורים ותפילות קדומות יותר אומצו כדי להתמודד עם אתגרי שיבת ציון. [כך למשל מזמור קכ"ט משתמש בזכרון צרות העבר הרבות, אותם שרדו ישראל בדורות הקודמים: **רַבַּת צָרֹתַי מִנְעוּרַי גַּם לֹא-יָגֵלוּ לִי (קכ"ט, ב)**, כדי להתמודד עם שונאי ציון, הנקראים בעזרא 'צָרֵי יְהוּדָה וּבְנֵימָן' (עזרא, ד', א) ולהיות בטוחים כי גם מזימתם תכשל: **יִבְשׁוּ וַיִּסְגְּרוּ אַחֲרַי כָּל שְׂנְאָי צִיּוֹן (קכ"ט, ה)**].

במקרה של המזמור שלנו, כבר ראינו כי הוא מתבסס על נוסח תפילתו של שלמה המלך בחנוכת המקדש, אך יתכן שהתפילה כולה, יחד עם עקרונות הלקוחים מדברי נתן הנביא לדוד, אומצו על ידי שבי ציון כתפילה לשיבת השכינה לציון גם לאחר הגלות. שבי ציון מזכירים את מאמציו של דוד להקים מקום מנוחה לשכינה, ומתבססים על הפער הבולט בין שני חלקי תשובתו של ה' - מצד אחד מלכות בית דוד אכן מותנית במעשי מלכיה, אך מן הצד השני, בחירת ה' בציון איננה מותנית, אלא מופיעה כבחירה מרצון ומ'תאוה' של ה' לשכון בה - **וְאֵת-קְנֹוֹתַי עֲדִיעַד פֶּה-אֵשֶׁב כִּי אֹתִיָּהּ (קל"ב, יד)**. יתכן להציע, כי אמנם נדרשה אפשרות של מלכות נצחית על מנת ששכינתו הנצחית של ה' תקבע עצמה למקום אחד, אך ברגע שנבחר המקום פעם אחת, התקבעה מהותו כמקום השכינה באופן בלתי תלוי להמשכיותה של המלכות (ראו גם [בסרטון מאת הרב אורי שרקי](#)).

אולי לכך התכוונו חז"ל במחלוקת בנוגע ל'קדושה ראשונה', האם קדשה לשעתה בלבד או גם לעתיד לבא (מגילה דף י עמוד א). המחלוקת עוסקת בשאלה האם פקעה קדושתה של ירושלים עם החורבן, וחודשה רק לאחר מכן על ידי עולי בבל, או שמא שבי ציון רק העירו מחדש את הקדושה שנותרה במקום מאז נבנה המקדש.

שאלה לדיון:

מהם התנאים הנדרשים לבניית בית ה' בימינו, לדעתכם? האם ניתן לסמוך על קדושה ראשונה בלבד כשם שעשו בימי עזרא, או שצריך להגיע למצב מדיני ורוחני מתאים יותר, כמו בימי דוד?

סיכום:

מזמור קל"ב בנוי במבנה של תפילה ומענה העוסקים בשכינת ה' בציון. דרך המזמור הזה ניתן ללמוד על כמה עקרונות העומדים מאחרי המעבר המשמעותי שנעשה בימי דוד ושלמה - ממשכן ארעי לבית קבע. ראשית, מתאר המזמור את המאמצים האנושיים שהושקעו ע"י דוד בבחירת/מציאת המקום המתאים ביותר להשכנת השכינה, שעל ידם ובזכותם עלתה לראשונה האפשרות של בניין קבע לארון, כשלצדה תכנית מעשית. בעקבות מאמצים אלה, יכול המשורר לבא לפני ה' בתפילה שיסכים להצעה הזו ויבחר גם הוא בציון כמקום המקדש.

במענה של ה' נמצאת הבטחת מלוכה נצחית לבית דוד, כמעין שכר על רצונו ומאמציו לבנות בית לה'. אך יש בהבטחה זו לא רק שכר אלא יצירת תנאים המאפשרים בניית מקום קבוע לשכינת ה': בית מלוכה קבוע, מהווה תנאי הכרחי לקביעת מקום נצחי לשכינת ה'.

מלכותו הנצחית של בית דוד מותנית בהקשבה לדבר ה', אך יתכן שהבחירה בציון עומדת בסופו של דבר בפני עצמה, כפי שעולה מן המזמור, ומקום המקדש נשאר בקדושתו גם כאשר אין מלכות מבית דוד. מתוך כך עלינו לתת את דעתנו על התנאים אשר יאפשרו לשכינת ה' לשוב לשרות במקומה בימינו.

להרחבה

[מתן על הפרק - דף לימוד לפרקים ז-ח בשמואל ב'](#)

[שיעור מאת הרב יצחק לוי: בחירת ירושלים ומלכות בית דוד](#)

[שיעור מאת הרב חיים נבון: מתי ומדוע נבחרה ירושלים](#)

[מאמר מאת הרב יצחק לוי: מי בוחר בירושלים - הקב"ה או דוד?](#)

[מאמר מאת הרב אמנון בזק: חזון נתן - מלכות הנצח של בית דוד](#)